עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ג מהל' סוטה הל"ח ופ"ד הלכה ט:

יז ב מיי' שם פ"ג הל"ח ופ"ד הל"ד והל' יא סמג עשין ט:

יח ג מיי' שם פ"ג ופ"ד הל"א:

יט ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הל"א [כ] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעי' ג:

ה [מיי' פ"א מהל' גירושין הל' א ג טוש"ע שם סעי' א]:

כ ו ז מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הלט"ו ופ"ג מהל' ביאת מקדש הלכה ד סמג לאוין רס ועשין קסד:

כא ח מיי' פ"ג מהל' סוטה הלט"ו:

◆

תוספות שאנץ

למחוק לה מן התורה פרשת סוטה שבספר תורה לת"ק מחקי' לר' עקיבא לא מחקינן: אבל תורה דסתם כתיבא הכי נמי דמחקינן וא"ת מאי שנא מהא דאמרי' בגיטין ההוא גברא דעל לבי כנישתא ויהב ספר תורה לדביתהו אמר רב יוסף למאי ניחוש לה אי משום כריתות הא בעי' וכתב לה לשמה אלמא אמרי' דאע"ג דסתם כתיבא לא אמרי' [דהוי] לשמה ודוחק הוא לומר דרב יוסף פליג ארב פפא דהכא ואומר דשאני גט דאפי' כתב הסופר שם אשה ושם האיש לא מהני אם לא אמר ליה הבעל שיכתוב הגט אבל הכא גבי סוטה מגלת סוטה שכתבה בלא אמירת האשה כשרה ומשו"ה אמרינן דכיון דסתמא כתיבא ה"נ דמחקי. אבל ק' דהכא משמע דלהתלמד עדיף יותר ופי' בריש פ' כל הגט. אבל ק' מאי האי דקאמר בתר הכי דר' אחא לית ליה כתב לגרש את אשתו ונמלך כו'. והא לא דמי גט לסוטה כדפרי'. וי"ל דמ"מ פריך הכי דכיון דלית ליה לשמה א"כ לא לדרוש נמי גבי גט וכתב לה לשמה כי היכי דלא דריש ליה גבי סוטה: למימ' דמת אסור ליכנס למחנה לויה. בהר הבית דהא עזרת נשים ושער נקנור לא נתקדשו בקדושת העזרה והרי הן כשאר הבית. לי"ה: וא"ת מאי מקשי' מדרבנן מיהא אסור דהכי אמרי' התם חצר חדשה שחדשו בה דברים הרבה שאין טבול יום וטמא מת נכנס במחנה לויה וגם תנן במס' כלים מקודש ממנו החיל שאין גוים וטמאי מתים נכנסין לשם. וי"ל דיש חלוק בין היכא דאירע לו טומאה קודם שנכנס לשם אז אמרי' דאסור ליכנס במחנה לויה אבל היכא דאירע לו תוך המחנה אז מותר להיות שם דה"נ אמרי' במס' תמיד אירע קרי באחד מהם היה הולך במסיבה לבית הטבילה וכשחוזר בא לו אצל אחיו הכהנים: אלא אפי' מת עצמו וק' מאי אפי' אדרבה מת קיל טפי כדאמר בעירובין ק"ד: טמא שרץ שנכנס לעזרה חייב והמכניס שרץ למקדש פטור משום דכתיב מזכר עד נקבה תשלחו מי שיש לו טהרה במקוה ומת נמי אין לו טהרה במקוה וי"ל דפלוגתא דתנאי היא התם. וא"ת יש במינו טהרה במקוה דשרץ כדאמר בפ' דר' עקיבא דיש במינו טהרה במקוה בעי גבי מפץ דהתם איצטריך קרא במפץ לומר דבעי במינו ז"נ כתיב מזכר לד' דבעי במינו). עמו במחיצתו ובמדבר נמי היו ג' מחנות לפנים מן הקלעים מחנה שכינה והלוים יחנו סביב למשכן העדות זה מחנה לויה ומשה לוי היה וקאמר עמו לי"ה: ואשכח קרא דאמר ותני פי' בהארכת זמן כלומר דקרא כתיב כשהב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים הלכך הו"ל ג' שנים:

חוץ מפרשת סוטה בלבד רבי יעקב אומר משמו חוץ מפרשת סוטה של מקדש מאי בינייהו א"ר ירמיה למחוק לה מן התורה איכא בינייהו והני תנאי כי הני תנאי דתניא אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת רבי אחי בר יאשיה אומר מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת אמר רב פפא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ת"ק התם אלא כיון דאינתיק לשום רחל לא הדרא מינתקא לשום לאה אבל תורה דסתמא כתיבה הכי נמי דמחקינן אמר רב נחמן בר יצחק דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם אלא במגילה דאיכתוב לשום אלות בעולם אבל תורה דלהתלמד כתיבה הכי נמי דלא מחקינן ורבי אחי בר יאשיה לית ליה דכתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו אמרי התם וכתב לה אמר רחמנא בעינן כתיבה לשמה הכא נמי ועשה לה מאי עשייה מחיקה: אינה מספקת לשתות עד שפניה [כו']: מני ר"ש היא דאמר מקריב את מנחתה ואח"כ משקה דכמה דלא קרבה מנחתה לא בדקי לה מיא דכתיב מנחת זכרון מזכרת עון אימא סיפא יש לה זכות היתה תולה לה אתאן לרבנן דאי ר"ש האמר אין זכות תולה במים המרים אמר רב חסדא הא מני ר"ע היא דאמר מקריב את מנחתה ואח"כ משקה ובזכות סבר לה כרבנן: והם אומרים הוציאוה וכו': מ"ט דדילמא מתה למימרא דמת אסור במחנה לויה והתניא טמא מת מותר ליכנס למחנה לויה ולא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו אמר אביי שמא תפרוס נדה למימרא דבעיתותא מרפיא אין דכתיב ותתחלחל המלכה מאד ואמר רב שפירסה נדה והא אנן תנן חרדה מסלקת דמים פחדא צמית ביעתותא מרפיא: יש לה זכות היתה וכו': מני מתני' לא אבא יוסי בן חנן ולא ר"א בן יצחק איש כפר דרום ולא רבי ישמעאל דתניא אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים כדי הכרת העובר דברי אבא יוסי בן חנן ר"א בן יצחק איש כפר דרום אומר ט' חדשים שנאמר ונקתה ונזרעה זרע ולהלן הוא אומר זרע יעבדנו יסופר זרע הראוי לספר רבי ישמעאל אומר שנים עשר חדש ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר דכתיב להן מלכא מלכי ישפר עליך וחטיך בצדקה פרוק ועויתך במיחן ענין

הן

חוץ מפרשת סוטה. ואפי' בס"ת: **משמו.** של ר"מ: **שבמקדש.** של כל סוטה וסוטה: **מאי בינייהו.** כלומר במאי קמיפלגי באיזה טעמא: **למחוק לה.** מפרשת סוטה שבספר תורה. לת"ק מחקינן לר' יעקב לא מחקינן: **כי הני תנאי.** דאיפלגו נמי בכתיבה לשמה: **דאינתיק.** מכל נשים לשמה של זו: **אמר רב נחמן וכו'.** איהו נמי פריך להני תנאי לאו כי הני תנאי ופריך לאידך גיסא ואית ליה נמי דרב פפא וה"ק איכא למיפרך להאי גיסא ואיכא למיפרך להאי גיסא: **כתב.** לה גט לגרש את אשתו ונמלך מלגרשה: **בן עירו.** ששמו כשמו והוא מאותה העיר: **שמי כשמך וכו'.** ובני עיר אחת אנחנו וגט זה ראוי לי תניהו לי ואגרש בו את אשתי: **פסול לגרש בו.** דדרשינן לה לשמה דכתיב וכתב לה ספר כריתות. והכא נמי כתיב ועשה לה הכהן: **מני.** הא דקתני דכיון שסתרה נבדקת ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה דאי לא אקרבה ברישא לא הוה מיבדקה עד שתקרב מנחתה דכתיב מזכרת עון: **הא אמר אין זכות תולה.** במתני' (לקמן ד' כב:): **ר"ע היא.** דאמר לעיל (ד' יט:) משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה אלמא מקרבי לה קודם שתשתה: **במחנה לויה.** בהר הבית דהא עזרת נשים וגם שער נקנור לא נתקדשו בקדושת עזרה והרי הן כשאר הר הבית: **עמו במחיצתו.** ובמדבר נמי היו ג' מחנות לפנים מן הקלעים מחנה שכינה והלוים יחנו סביב למשכן העדות (במדבר א) זה מחנה לויה והדגלים ג' פרסאות זה מחנה ישראל ומשה היה לוי וקאמר עמו: **שמא תפרוס נדה.** אגב ביעתותא דמים המרים. והנדה והזב והזבה ובעל קרי אסורים במחנה לויה כדילפינן בפסחים בפרק אלו דברים (ד' סו.): **פחדא למית.** דאגה שאינה באה פתאום אלא דואגת שמא יבואו אויבים להורגה נועלת את המקור מלהוציא דם ואפי' בשעת וסתה. והיא דנדה אדאגה איתמר דקתני הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה מפני שאורח בזמנו בא ר"מ אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה אם בדקה אחרי כן ומצאתה טהורה ולא אמר אורח בזמנו בא שחרדה מסלקת את הדמים: **ביעתותא.** הבאה פתאום כגון זו שלא היתה חרידה עד עכשיו ופתאום היא מרגשת בצערה וכן כאסתר שבאת לה שמועת מרדכי פתאום: **מרפיא.** הדמים. פותח את המקור: **מני מתני'.** דקתני יש זכות תולה ג' שנים: **כדי הכרת העובר.** דדריש ונקתה ע"י זכות כדי ונזרעה זרע כשיעור שהעובר ניכר במעוברת: **הראוי לספר.** לחיות ולבא לידי סיפור שבחו של מקום: **ואע"פ שאין ראיה.** גמורה לדבר דזכות תולה י"ב חודש זכר לדבר. ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה: **להן מלכא מלכי ישפר עליך וגו'.** דניאל אמר לנבוכדנצר כשפתר לו החלום שיהא נטרד מן האנשים ולהיות עם בהמה וחיה להן מלכא אמנם המלך מלכי ישפר עליך עצתי תיטב בעיניך להאמין לעצתי: **וחטיך בצדקה פרוק.** חטאך ע"י צדקה פדה: **ועויתך במיחן.** ועונותיך בחנינת העניים:

הן

כתיב וכתב לה אע"ג דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיחוי דרב נחמן בר יצחק א"כ האי דקאמר הכא התם וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב גבי עשייה והא בפרק כל הגט (גיטין דף כד:) מפרש מ"ט פסלינן לכל הני גיטין אי כתיב ונתן ספר כריתות ה"א למעוטי האיך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא איהו כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו קא כתב לה כשר כתב רחמנא וכתב לה דממעטינן היו לו שתי נשים וכו' אלמא דממעטי התם מוכתב גרידא היכא דנכתב לשם אשה אחרת וי"ל דשאני התם דלא הוה צריך למיכתב אלא ונתן לה ספר כריתות הילכך הוי וכתב קרא יתירא למעוטי נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא לאו יתירא הוא האי וכתב הילכך לא ממעטינהו מיניה אלא היכא דלא אכתיב לשם אלות בעולם כדכתיב וכתב את האלות: **הא** מני ר"ע היא ובזכות סבר לה כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות תולה דגרס בירושלמי תני ר' טרפון אומר כל זכרונות שנאמרו בתורה לטובה חוץ מזו שהיא של פורענות אמר לו ר"ע אילו נאמר מזכרת עון ושתק הייתי אומר כדבריך הא אינו אומר מנחת זכרון אלא לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע בהדיא דזכות תולה הוה מוקי לה כרבי דמתני' (לקמן ד' כב:) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא הוה מצי לאוקמא כרבי דמדסיפא רבי רישא לאו רבי ועוד איכא למאן דאמר בפ"ק (לעיל דף ו.) דבמתנוונה פליגי רבי ורבנן: **לא** טמא מת אלא אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהכא משמע דמכניס מת חמור מטמא מת הנכנס ובפרק בתרא דעירובין בסופו (דף קד:) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל המכניס טמא שרץ במקדש חייב שרץ עצמו פטור שנאמר מזכר ועד נקבה תשלחו מי שיש לו טהרה במקוה ומת נמי אין לו טהרה במקוה ויש לתרץ דהתם מיירי במכניס שרץ שלא נגע בו ושרץ לא מטמא במשא ולהכי נקט נמי שרץ ולא נבילה דאם נטמא המכניס תיפוק ליה משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש והכא ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לאחר שפירש מן הטומאה אלא אפי' מת עצמו דהויא טומאה במחוברין במכניסו דחמירי טפי מטומאה שלא במחוברין כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (דף לז:): **ביעתותא** מרפיא. תימה לר"י והא בפרק בתרא דנדה (דף עא.) בגמרא ב"ש אומרים כל הנשים מתות נדות מ"ט דב"ש אגב ביעתותא [דמלאכא] דמותא חזיא וב"ה פליגי עליה וקא מקשה התם אלא הא דתניא ב"ש אומרים * כל הנשים מתים זבין קרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו אלא טעמא דב"ש וכו' אלמא דלא אמרי' ביעתותא מרפיא וי"ל ביעתותא דמלאך לא מרפיא דלא חזי אלא בשעת הוצאת הנפש: **יש** זכות תולה שנה אחת. ירושלמי יש זכות תולה שנה אחת מנבוכדנצר לקצת ירחין תרין עשר יש זכות תולה שתי שנים מאמנון ויהי לשנתים ימים (שמואל ב יג) יש זכות תולה שלש שנים מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה (מלכים א כב) אמר ר' יוסי כל אותן שלש שנים היה עסוק במצות וכל אותן שתי שנים היה עוסק בתורה: מנחת זכרון כלל מזכרת עון פרט כמדומה הכי פירוש אימא דממנחת זכרון ליכא למילף זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרט אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעוטה הרי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

מלוה

מסורת הש"ס

א) גיטין כד. ערכין יג., ב) [גיטין כ. וש"נ], ג) [לעיל יט.], ד) [לעיל ו. לקמן כב:], ה) [לעיל יט:], ו) תוספתא דכלים פ"א ע"ש פסחים סז. נזיר מה., ז) מגילה טו., ח) נדה לט. עא., ט) [ע' סנהדרין קי:], י) ב"ב ד., כ) [עירובין נה:], ל) [דף כא.], מ) [וע"' תוספות מנחות לה: ד"ה אין], נ) בס"י ובירושלמי איתא כל אותן י"ב חודש.

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א
2. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת: במדבר ה ל
3. וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן: במדבר ה טו
4. וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם: שמות יג יט
5. וַתָּבוֹאנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ לָהּ וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מָרְדֳּכַי וּלְהָסִיר שַׂקּוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל: אסתר ד ד
6. וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע: במדבר ה כח
7. זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַאדֹנָי לַדּוֹר: תהלים כב לא
8. לָהֵן מַלְכָּא מִלְכִּי יִשְׁפַּר עֲלָךְ וַחֲטָאָךְ בְּצִדְקָה פְרֻק וַעֲוָיָתָךְ בְּמִחַן עֲנָיִן הֵן תֶּהֱוֵא אַרְכָה לִשְׁלֵוְתָךְ: דניאל ד כד

◆

גליון הש"ס

גמ' והתניא טמא מת. ע' זבחים ד' לב ע"א תד"ה וטמאים: תום' ד"ה ביעתותא כו' כל הנשים צ"ל האנשים:

◆

מוסף רש"י

חוץ מפרשת סוטה. אפילו בספר תורה, דקסבר אם בא למחוק לה מן התורה מוחק (עירובין יג.). של מקדש. מגילה של כל סוטה וסוטה (שם). אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת. סוטה שנכתבה מגילתה ואמרה טמאה אני ופטורה, אין מגילתה כשרה לסוטה אחרת, אלמא כתיבה לשמה בעינן והה"נ דלאין מוחקין לה מן התורה (שם). **כתב לגרש את אשתו ונמלך.** וחזר בו מלגרש אותה (שם וגיטין כד.). **פסול לגרש בו.** אלמא וכתב לה משמע לשמה, הכי נמי כתיב ועשה לה משמע לשמה (עירובין יג:). **וכתב לה אמר רחמנא.** כתיב לה גבי כתיבה, הלא כתיב לה לגבי עשייה, עשייה היינו מחיקה (שם). **למחנה לויה.** כל הר הבית חוץ לחומת העזרה (פסחים סז.). **עמו.** ומשה לוי היה (שם). **ותתחלחל.** נתמקמק חלל גופה (מגילה טו.). **פחדא צמית.** דאגה ירלוה כי הכא מפני פחד כרכום והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שהחרדה מסלקת הדמים, **ביעתותא מרפיא.** הבהלת פתאום שאדם רואה או שומע נבהל מרפיא (נדה עא.).